

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בלק - תשנ"ז - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

קול צופיך – על פי הגמרא

השיעור הזה נקרא בשם "קול צופיך", והוא מהפסוק (ישעיה נב, ח.) "קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון". וה"צופים" הכתובים בפסוק זה הם הנביאים. (ראה בגמרא מגילה יד. שורשת את הפסוק בשמואל א' א' "ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים מהר אפרים" שזה אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל). והוא מדברי הגמרא (מגילה ב' ג.) שאומרת "ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרום". ומבאר רש"י ("ד"ה "מנצפ"ך") שתקנו שחמשת אותיות אלו כפולות. (כלומר שיש להן גם סופיות). עוד מבאר רש"י ("ד"ה "צופים אמרום") שהצופים אלו הם נביאי הדורות. ושם הגמרא שואלת "ותסברא, והכתיב 'אלה המצוות' (ללמדנו) שאין נביא רשאי לחדש מעתה? ועוד, האמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין", כלומר, שהרי ידוע מה שחז"ל דרשו, שבלוחות היו חקוקות האותיות מעבר לעבר (והנס הנורא שהיה בזה שהיה אפשר לקרוא בשני הצדדים כתב ישר), ואם כן המ"ם הסופית והסמ"ך שהן חלולות היו עומדות בנס שלא היה להן שום מקום דבק מסביב האות להתפס בחקיקת האבן אלא היו באויר (עיין רש"י "ד"ה "בנס"). ואם כן רואים שכבר בזמן הלוחות היו אותיות כפולות, (שאלו לא היתה המ"ם סופית אין בזה נס שיש באבן מקום לתפוס אותה) ואיך אמר רבי ירמיה שהנביאים הם אלו שתקנום? ומתרתת הגמרא ששכחום עד שבאו הנביאים וחזרו ויסדום.

קול צופיך – על פי התוספות

התוספות (שבת קד. ד"ה "גרועי") שואלים, "והא דנקט מנצפ"ך ולא נקט כסדר אלפא ביתא" כלומר, למה נקראו אותיות אלו בשם מנצפ"ך ולא כמנפ"ץ שכך ראוי לכותבם לפי סדר האותיות של הא"ב, ומתרגלים על זה התוספות "משום דמנצפ"ך משמע 'מן צופים' ". כלומר שאותיות אלו ובסדר הזה מרמזות נטריון של מתקניהם הצופים, לומר לנו שאותיות כפולות אלו, הן מן הצופים. ובזוהר הקדוש כתב שיש חשבון מדוייק מדוע נקראים מנצפ"ך ולא כמנפ"ץ. גם ידוע שבחבטת הערבה שחובטים חמש פעמים בקרקע ואומרים "חבטי חבטי ולא בריך", צריכים לכוון בכל מכה כנגד כל אות מאותיות מנצפ"ך. ואומר על זה הזוהר הקדוש שדוקא כנגד המנצפ"ך ולא כנגד המנפ"ץ.

קול צופיך – על פי הזוהר

ועוד כתב הזוהר (!) על הפסוק קול צופיך "אמר רבי יהודה הוה יתיבנא קמיה דרבי שמעון בר יוחאי וקרינא האי קרא יקול צופיך נשאו קול יחדו ירננו, מאן אילין קול צופיך אילין דמצפין אימתי ירחם הקב"ה עלינו למבני ביתיה. נשאו קול, ישאו קול מבעי ליה!". כלומר, שמקשה רבי יהודה לרבי שמעון בר יוחאי מדוע נכתב פסוק זה בלשון עבר "נשאו" שכלאורה היה צריך לכותבו בלשון עתיד "ישאו", שהרי המדובר הוא על המצפים לעתיד לכשיבנה הקב"ה את ביתו. ומתוך שם "אלא כל בר נש ובר נש דבכי וארים קוליה על חורבן ביתיה דקודשא בריך הוא זכי למה דכתיב לבתיה הכי 'יחדו ירננו' ". שאם קול צופיך נשאו, וזה בלשון עבר, אז יזכו בעתיד ליחדו ירננו. בישובא בחדותא בשוב ה' ציון... בשוב ה' ציון והרי נאמר בשוב ה' אל ציון, ומאי בשוב ה' ציון? וכו' שם מאריך שציון ושכינתא כולא חדא היא'.

קול צופיך – על פי הבן איש חי

גאון עוזנו ותפארתנו בעל הבן איש חי מוסיף על דברי הזוהר, שקול צופיך אלו הם אותם הקמים בחצות לילה לומר תיקון חצות ומצטערים ובוכים על חורבן בית המקדש ומצפים לגאולה. ואלו היצופיך, אם יהיו כל ישראל מלוכדים ומאוחדים שיהיו 'יחדו' אזי יזכו ליירננו'.

קול צופיך – על פי החסידות

חכמי החסידות, והאחרון שבהם האדמו"ר מחב"ד זצוק"ל אומרים, שאם רוצים להיות מהצופים ומצפים לגאולה צריכים להיות 'יחדו' כלומר לעורר את כלל ישראל, את כולם, ולא כל אחד ואחד ביחידות

השיעור לעילוי נשמת :

מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : בלק

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ז.

קביעת עתים לתורה וסדר הלימוד

שיעור פתיחה בסדרת שיעורי הלויין "קול צופיך" ובר משתתפים ברבים חשובים ואישי ציבור נכבדים.

פתיחת ה"בן איש חי"

גאון עוזנו ותפארתנו, ראש כל בני הגולה, בעל ה'בן איש חי' - כמעט בכל ספריו כתב דבר זהה, ואני מעביר את דבריו במעמד היקר והנכבד הזה. וז"ל: "ומעתה אני מגלה דעתי ורצוני בכל ליבי ונפשי ומאודי בלב שלם ובנפש חפצה, שכל כונתי בזה הוא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם אות יו"ד אות ק"י אות ו"א"ו אות ק"י ביחודא שלים בשם כל ישראל, וכל מחשבה ודיבור שהם נגד רצון הבורא יתברך שמו ויתעלה, הכל בטל ומבוטל באופן שכל רצוני בזה הוא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו בלי שום פניה כלל ועיקר. ויהי רצון שלא נכשל בדבר הלכה ונעשה רצון הבורא יתברך שמו ויתעלה".

אמר להם "ויהי נועם וכו"

התורה כותבת (שמות, ל"ט - ל"ג, מ"ג.) " וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֹהֶל וְאֶת כָּל פְּלִי קַרְסָיו קַרְסָיו וְהָיָה עִשׂוֹ אֶתָּה פְּאֶשֶׁר צִנֹּה ה' כִּן עֲשׂו וכו', וַיִּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהָיָה עֲשׂו אֶתָּה פְּאֶשֶׁר צִנֹּה ה' כִּן עֲשׂו וַיִּבְרַךְ אֶתָּם מֹשֶׁה. כשראה משה רבנו שסיימו בני ישראל את מלאכת עשיית המשכן ברכ אותם. וברש"י ("ד"ה "ויברך אותם") שם הביא את דברי המדרש (במדבר י"ב ט') שאמר להם "ויהי רצון שתשרה שכניה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקיני עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו" והוא אחד מ"מ"א מזמורים שבתפלה למשה" (תורת כהנים). ופסוק זה שאמר משה בחינוך המשכן, אומר המדרש ששלמה המלך אמרו בחינוך בית המקדש. ומקובל הדבר שלפני כל מעשה חדש, או לפני כל מצוה שעושים, וכן לפני כל תפלה שמתפללים, אומרים את הפסוק הזה של ויהי נועם. וצריכים להבין מה החשיבות שבפסוק הזה שזכה להאמר על כל מעשה ומצוה? כדי להבין את ביאור התפלה הזאת צריכים לפנות למה שכתב גאון עוזנו ותפארתנו בעל ה'בן איש חי' בספרו (בן איש חי מקץ, יב), את לשון התפלה המובאת בזוהר הקדוש :

"ריבון עלמא אנא בעינא להשתדלא ביקרך", פירוש, שאנחנו רוצים לעשות את רצון הבורא יתברך שמו ויתעלה. "יהא רעוא קמך למיהב לן חילא לאיתערא ביקרך למעבד רעותך ולסדרא כולא כדקא יאות" פירוש, שאנחנו רוצים לעשות את הכל כמו שהוא רצון הבורא יתברך שמו ויתעלה. "ועף על גב דלית אנן ידעין לשואה רעותא וליבא לתקנא כולא", פירוש שאנחנו לא יודעים את כל הסודות ואת כל הדברים במה שצריכים אנחנו לעשות, "יהא רעוא קמך דתרתעי במלין וצלותא ועובדא דילן לתקנא תקונא דלעלא כדקא יאות" פי' שמה שאנחנו עושים בקטנות שלנו, תעשה ותתקן את כולם, שתקח את רצוננו הקטן כאן למטה ותעלה אותו לשמים ותתקן אותו כפי שצריכים לתקן אותו, ותחשיב לנו כאילו אנחנו עושים את רצון הבורא כמו שהוא רוצה. וזהו שנאמר "ויהי נועם ה' אלקיני עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו", כלומר שאנחנו מתפללים שתקח את כל המעשים, המחשבות, הדיבורים שלנו ותכוון אותם כמו שצריך וכמו רצונך. גם כאן בתחילת הדברי תורה ובפתיחת השיעורים שישודרו מכאן אנחנו אומרים "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו".

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בלק - תשנ"ז - מאת מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

האם מותר לצופים (בבית) לשאת קול (בעניית דברי קדושה)?

היום שכבר אפשר לראות ולשמע, מבלי לטרוח ולבוא למקום מסירת השיעור, מתעוררת השאלה האם יכולים לצאת, על ידי ישיבה בכורסה מול הטלוויזיה, ידי חובת קביעת עתים לתורה, או לא? שהרי כתוב "אדם כי ימות באהל" מכאן שצריכים להמית עצמו באוהלה של תורה, ושמה לא מספיק עד ידי ישיבה נינוחה בבית.

וכמו כן נשאלת השאלה, האם מותר לענות לקדיש או ברכו או ברכות (וקדושה) שנשמעים דרך הרדיו או הלוויין בשידור חי? ולא תהא קלה בעיניך עניית אמן במקום שאין הוא מחוייב בה, שהרי אם אסור לענות, יש כאן בעיה של אמן יתומה?

המקור לספקות אלו ממה שנפסק בהלכה בהלכות תפלה, (וכך פסק בכף החיים וגם בבן איש חי וכך משמע מדברי הבית יוסף), שאם יש תשעה מתפללים במקום אחד והעשירי עומד מחוץ לפתח אותו המקום, לא מצטרף למניין עשרה, ואין שכינה שורה שם. אבל אם יש כבר עשרה במקום אחד, אז אפילו אם יש יהודי (האחד עשר לפחות) במקום אחר, מצטרף עם הציבור לעניית אמן וקדושה, קדיש וברכו. ועלינו לדעת שמה שמרן מתיר (ליהודי שמחוץ לחדר שמתקיים בו המניין) להצטרף למניין ולענות אתם (במידה ויש כבר עשרה), זה דוקא באופן שאין בין מקום עומד לבין מקום המניין שום דבר חוצץ שמפריע לענות לדברים שבקדושה, כגון כל עבודה זרה למינה, או גוי, או פחי זבל, או דברי טונפת שריחם רע ומאוס. (עיין שו"ע פ"ה, פ"ו ופ"ז, ובן איש חי ויחי, ז) אבל אם למשל אדם עומד ברחוב ומעבר למדרכה שמולו יש בית כנסת, ועל המדרכה בינו לבין בהכניס יש פח זבל, לא יכול לענות לדברים שבקדושה שנשמעים מתוך בהכניס; ורק אם אין שום דבר שחוצץ אז יוכל לענות על כל האמנים וברכו כאילו מתפלל עמם בציבור.

גם המאזינים שבבית ביחידים, לא יוכלו לענות ולהצטרף לעניית אמנים ששומעים מהציבור שבבית הכנסת, שכן יש מבואות מטונפים בינם לבין בית הכנסת, וחוצצים למילות הקדיש ממקום מוצאם בבהכ"נ עד הגיעם דרך גלי האתר למקום קליטתם.

ומובן שאלו המאזינים שמקובצים סביב מקומות שידור מרכזיים, ויושבים שם מניין ויותר, יוכל לעמוד בסוף השיעור אדם המחוייב בקדיש, ולומר רבי חנניה בן עקשיא וכו' יחד עם הציבור שבהכניס בו מתקיים השיעור, ויאמר קדיש, וכולם יוכלו לענות עמו במקומם. (ולא עם האומרים קדיש ושומעים את קולם ברדיו או בלוויין).

מדוע לדברי תורה אין חציצות?

שמה תשאלו, אם לדבר שבקדושה אוסרים לענות, מדוע את דברי התורה מותר לשמוע, ולצאת ידי חובה של לימוד תורה בשמיעתם, וכי אינם נחשבים לדברים שבקדושה? אל תתמה על כך, שכן דברי תורה שאני וכך לומדים מדברי הרמב"ם שכותב (הלכות תלמוד תורה פרק א' הלכה א') "קטן אביו חייב ללמוד תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס". ואחר כך כותב (שם הלכה ג') "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר, שנאמר ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם". וצריכים להבין, מדוע הרמב"ם נקט פסוק זה של ולמדתם אותם ולא הביא את הפסוק של "והגית בו יומם ולילה"? שכן הוא בעצמו כותב בהמשך (שם סעיף ח'), "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור שהיה זקן גדול שתשש כחו, אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה".

ואם כן רואים אנו מהרמב"ם בעצמו שחייב לימוד תורה לעצמו לומדים מהפסוק והגית וכו'! אלא צריך לומר שהרמב"ם מלמד אותנו בתחילה שאדם חייב ללמוד לעצמו תורה, וזאת על ידי שילמד מתוך הכתובים ומתוך הספרים מה את המעשה אשר יעשה. שכן כתוב באותו הפסוק "ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אליהם שמע ישראל את החוקים ואת המשפטים אשר אנוכי ידבר באזניכם היום ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם", תלמוד ותדע מה לעשות. אבל אחר כך כותב הרמב"ם שכל איש ישראל חייב ללמוד תורה ואין הוא יכול לפטור את עצמו בשום טענה מלימוד תורה.

בלבד. זהו קול צופיך יחדו! אזי ירננו. ומלמדים אותנו לצפות לגאולה כולם יחדו דוקא.

קול צופיך – על פי הגר"א

הגר"א כותב שאם מצפים לבניין בית מקדשנו ובוכים על חורבן ביתנו אזי לכשיבנה בית המקדש יאמרו יחדו את הפסוק הזה, כלומר שירננו אותו יחדו. וזהו 'קול צופיך' אז 'יחדו ירננו'.

קול צופיך יחדו ירננו. חבר אני לכל אשר יראוך

ופתחתי בדברים אלו לומר ולהבהיר שאין שיעורים אלו משתייכים ומתייחסים לעדה מסוימת או למנהגים מסוימים, אלא השיעורים יהיו בעז"ה לכל הדעות ולכל העדות. אנחנו שייכים לכולם. וכמו שהבאנו את כל גוויי היהדות שמבארים את הפסוק הזה של קול צופיך, את הגמרא, את התוספות, את הזוהר, את הבן איש חי, את החסידים, ואת המתנגדים-את הגר"א, כך בשיעורים אלו הקו המנחה יהיה להביא את כל הדעות לפי כל העדות והמנהגים ביהדות. יש מרן ויש רמ"א, יש את דעת האר"י הקדוש, המקובלים, הזוהר הקדוש, החסידים והמתנגדים, הגר"א, יש את הבן איש חי, ואת הכף החיים, המשנה ברורה והקצור שולחן ערוך, יש גם את השולחן ערוך של רבנו זלמן אותו מזכיר מרן הבן איש חי הרבה לטובה. יש הרבה שיטות ויש הרבה מנהגים בהלכה. ולגבי המנהגים צריכים אנו לדעת שאסור לנו לזלזל במנהגי אבותינו ואבות אבותינו, אסור לנו לפסוח על כל דעה של כל עדה ועדה, ובסייעתא דשמיא נזכיר את כולם.

אם תהיה הלכה שהיא אליבא דכולי עלמא, נאמר את ההלכה. אם תהיה הלכה עם מחלוקת, שיש בה הרבה חילוקי דעות, אז נזכיר אותם, ונאמר לכל עדה מה עליה לעשות. ואם יהיה מנהג שלא נהגו בו אבותינו אז נאמר שלא נהגו בו אבותינו. וזהו אצלנו קול צופיך נשאו קול, כלומר שכל הצופים בשיעורים אלו ישאו את הקולות וישמעו את הדעות השונות ואת ההלכות, ויהיו במצב של 'יחדו ירננו' שלכולם תהיה רינה ותשובה למה שהוא מצפה לדעת שעליו לעשות.

אל תטוש תורת אמן

הנושא של שמירת המנהגים ושלא ליטוש תורת האם מובא בירושלמי שמקפיד מאוד בנושא הזה. גם מדברי הגמרא שהזכרנו שמביאה את עניין הצופים שתקנו את אותיות המנצפך, אפשר ללמוד עד כמה אסור לנו לעזוב את הדרך בה הלכו אבותינו וסלולה לנו, בשום אופן. שם שואלת הגמרא, היעלה על הדעת שהצופים יחליטו על אותיות איפה יעמדו אם בתחילה או בסוף התיבה? היעלה על הדעת שיקחו את השיא פתוחה ולהוסיף עליה מעט דיו ולשנותה מכפי שנמסרה לנו במתן תורה? הרי משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו', ואותה התורה נמסרה במשך הדורות עד דורנו אנו. ואסור לנו לשנות כי הוא זה מדברי חז"ל! עד שהגמרא תירצה שלא חדשו כלום על 'אלה המצוות', אלא שבמשך הדורות ובגלל הצרות נשכחו, ובאו הם והחזירו אותם בקדושתם ובחכמתם, והזכירו לנו שכך היה בזמן משה רבנו, וכך ניתנה לנו התורה.

הרפורמים הם דת חדשה שלא משתייכת ליהדות

אין לנו בדורנו נביאים, וכבר ידוע מה שאמרו חז"ל שנבואה ניתנה לשוטים. והיום באים רפורמים ורוצים לעקור דברים מהתורה, ובאים ללעוג ולזלזל ולהפוך את התורה לליצנות ח"ו, ועושים דת חדשה משלהם, ומכניסים מידלת אחת אשה עם חותמת של גויה ומידלת אחרת אשה עם חותמת יהודיה, ועושים משחקים מהתורה. התבוננו וראו וקחו מוסר, שאפילו הצופים, שהם הנביאים, לא יכלו לעקור ח"ו דבר כלשהו מהתורה, ועצם ההוה אמינא הזאת עוררה סערה בגמרא. אותה תורה שקבל משה רבנו בסיני ומסרה ליהושע, היא אותה התורה שנמסרה הלאה בשרשרת עד דורנו אנו. נותר לנו רק לברך אותם שיחזרו כולם בתשובה שלמה, וזוהי נכח לדעת למי מותר להכנס בקהל ולמי אסור להכנס בקהל... וכשנזכה ויבוא אליהו הנביא במהרה בימינו, הוא לבדו יוכל לקבוע את כל הדברים האלה כולם.

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי הֵרֵב מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

בלק - תשנ"ז - מאת מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

וצונו לעסוק בדברי תורה. ור' יוחנן מסיים בה הכי הערב נא ה' אלו קינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ועוסקי תורתך ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל. ורב המנונא אמר אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה ה' נותן התורה. אמר רב המנונא זו היא מעולה שבברכות, הלכך למימרינהו לכולהו". (רואים כאן בגמרא שבמה שנוגע ללימוד התורה, התורה מאחדת את הכל, ועל כן הגמרא לא נשארה בכך שכל אחד יברך אחרת, אלא כולם אומרים אותה הברכה, וזהו יחדיו ירננו). ובתוס' (שם ד"ה "שכבר") דנים על כך שהמברך את ברכות התורה פוטר אותו לכל היום. ולכאורה קשה הדבר שהרי בברכת הנהנים או בברכת המצוות, כגון בברכה על ישיבה בסוכה, הדין שמברך על כל סעודה וסעודה לישב בסוכה; ובברכות הנהנים, אם הסיח דעתו מהברכה ועד האכילה צריך לברך שוב ולומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אם כן מדוע בברכות התורה שמברך בבוקר פוטר אתו ללימוד של כל היום, וזאת אף על פי שלא לומד מיד בברכו את ברכות התורה, היה מן הדין ראוי לברך שוב פעם אחרי גמר טרדותיו כשיבוא ללימוד תורה? ומתרגמים "וי"ל דשאני תורה שאינו מייאש דעתו דכל שעה אדם מחוייב ללימוד דכתיב והגית בו יומם ולילה והוי כמו יושב כל היום בלא הפסק". וכותבים אחר כך התוס' שהצרפתים נהגו לומר פסוקים וברכת כהנים וגם אלו דברים שאין להם שיעור שהיא משנה (פ"א דפאה) ואלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה וכו' שהיא ברייתא. וכך פסק מרן (או"ח סי' מז סעי' ט"ו) וז"ל "אם הפסיק בין ברכת התורה ללימודו אין בכך כלום והנכון שלא להפסיק ביניהם, וכן נהגו לומר פרשת ברכת כהנים סמוך לברכת התורה". ומביא המ"ב (שם סעי' יח) שלעולם ליכא היסח הדעת שהרי מצוה להגות כל יום ולילה.

קביעת עתים גם בהרהור ובשמיעה

מרן כותב בעניין מי שכותב דברי תורה, למשל אם לוקח עט או עפרון וכותב דברי תורה, או שמעתיק משהו, שצריך לברך ברכות התורה. וז"ל (או"ח מז סעי' ג') "הכותב בדברי תורה אע"פ שאינו קורא צריך לברך. ובעניין הרהור בדברי תורה כותב מרן (שם סעי' ד') "המהרהר בדברי תורה אינו צריך לברך". שואל הט"ז (שם סעי' ב') מה ההבדל בין כתיבה להרהור שהרי בשתיים אין הוא מוציא בפינו אלא מהרהר בלבד? (והט"ז כותב שבאמת מי שמעתיק דברי תורה ואין כוונתו ללימוד אלא להרויח איזה ממון אינו צריך לברך ודינו כמו המהרהר בלבד, ומי שמברך לפני דבר שכזה יזהר להוציא מפיו קצת תיבות להנצל מברכה לבטלה). גם הגאון מוילנא מקשה כמו הט"ז וכותב על זה (שם על סעי' ד"ה ה"ה) בסוף דבריו " וכי ליכא מצוה בהרהור והלוא נאמר והגית בו יומם ולילה ר"ל בלבד כמו שנאמר והגיון לבי וכו' ". וכונת הגר"א שהרי אדם יוצא ידי חובת לימוד תורה בהרהור, וא"כ מדוע שלא יתחייב בברכות התורה? הגר"א מלמד אותנו שאפשר לצאת ידי חובת לימוד וקביעת עתים לתורה גם על ידי הרהור לבד. ולומדים עניין קביעת עתים לתורה מברכות התורה. וכתב מרן גאון עוזנו ותפארתנו בעל ה"בן איש חי (פרשת וישב שנה ראשונה הלכה יב) שהמהרהר בדברי תורה אם לא מעיין כלל בשום ספר לא מברך ברכות התורה. ואם כותב דברי תורה או שומע דברי תורה אסור בלא לברך ברכות התורה. ששומע לא גרע מהכותב. ואם כן אם אדם שומע דברי תורה, למשל אם לוקח את הקלטת של השיעור ושומע, ורוצה לשמוע שוב בבוקר, וקם בבוקר מוקדם כדי לשמוע שוב, צריך לברך שוב פעם את ברכות התורה. ואם כן בכך יכול לקיים קביעת עתים לתורה על ידי שמיעת דברי תורה בקלטת. והגדיל לעשות הרמ"א שכתב שכותב דברי המשנה בפרקי אבות שההולך לבית המדרש אף על פי שלא מבין שום דבר יש לו שכר הליכה בידו, על ידי שבא לשמוע דברי תורה, שמיעתו היא לו שכרו של לימוד התורה. ואם מבין זה עוד יותר טוב.

אין הפסק מהתורה נחיי האדם

מרן כותב (שם סעי' י') "אם הפסיק מלימוד ונתעסק בעסקו כיוון שדעתו לחזור ללימוד לא הוי הפסק וה"ה לשינה ומרחץ ובית הכסא דלא הוי הפסק". והנה בעניין ההפסק הבאנו לעיל את דברי התוספות ששואלים מה השוני בין ברכות התורה לבין כל ברכות הנהנין והמצוות שבהפסקה

קביעת עתים לתורה בבוקר ובליילה

ובעניין חובת קביעת עתים לתורה כתוב בשולחן ערוך הלכות מפורשות, גם במרן וגם ברמ"א. ושם זה לא חסידות או מנהגים אלא הלכה פסוקה וגמורה. וז"ל (אורח חיים קנה א') "אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירו אף אם הוא סבור להרויח הרבה. הגה ואף מי שאינו יודע ללמוד ילך לבית המדרש ושכר הלכה בידו, או יקבע וילמד מעט במה שיועד ויחשוב בעניניו ויכנס בלבו יראת שמים". ושמא יחשוב אדם שאם יקבע בבוקר לימוד למשל בחק לישראל שסדרו האריז"ל הקדוש, ובה יצא ידי חובתו. לזה כותב השי"ע גם הלכה מפורשת בעניין לימוד הלילה. וז"ל (שם ר"ח א' וב') "צריך לזהר בלמוד הלילה יותר מבשל יום, והמבטלו עונשו מרובה – אם יש לו חק קבוע ללמוד כך וכך ליום והיה טרוד ביום ולא השלימו ישלימו בלילה מיד". וכותב על זה המ"ב (סעי' ד') שאפילו בלילות הקצרים יהיה נעור בלילה להשלים חקו והוי "מעוות לא יוכל לתקון". הרי שלימוד התורה הוא חיוב ומי שלא למד את חובתו צבר חוב ומחוייב להשלימו ולשלמו. ושמא יאמר האדם שבהגיע השבת באה שבת באה מנוחה, לזה כותב השי"ע וז"ל (שם ר"צ ב') "אחר סעודת שחרית קובעים מדרש לקרות בנביאים ולדרוש בדברי אגדה, ואסור לקבוע סעודה באותה שעה. הגה ופועלים וב"ב שאינן עוסקים בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מת"ח העוסקים בתורה כל ימי השבוע והת"ח ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתייה קצת דהרי הם מתענגים בלמודה כל ימי השבוע".

סדר היום של האדם

ודרך אגב אמינא בה מילתא. הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"א הלכה י"א) והשו"ע (יורה דעה רמו ד') כתבו שחייב אדם לשלש את זמן למידתו. כלומר שמחלקים את 24 השעות שביום שליש ללימוד, כלומר 8 שעות, שליש לעסק עוד 8 שעות, ושלש לאכילה ושינה ושאר צרכים, 8 השעות הנותרות. וזהו מה שאומרים בתפלת יעלה ויבוא, וזהו נוסח ששוה אצל כל העדות, "זכרנו ה' אלו קינו בו לטובה, ופקדנו בו לברכה והושיענו בו לחיים טובים", כאן מרומזו שלוש שלישי היום של האדם שכן ב"ו הוא גימטריא 8, ואומרים זכרנו ב"ו לטובה, אין טוב אלא תורה, אלו 8 השעות שמקדישים כל יום ללימוד התורה. ופקדנו ב"ו לברכה, אלו 8 השעות שעוסק בהם במלאכתו שיהיה לו בהם ברכה והצלחה ופרנסה טובה, והושיענו ב"ו לחיים טובים, אלו 8 השעות הנותרות שהאדם צריך אותם לחיים טובים על ידי שיאכל וישן וישתה. והנה היום עם לחץ העבודה לא פנויים ללמוד 8 שעות, אבל לכל הפחות צריכים ללמוד 4 שעות.

סדר הלימוד בקביעת העתים

הרמב"ם והשו"ע (שם) כותבים שסדר לימודו של האדם הוא שילמד בתחילה תורה שבכתב ואח"כ תורה שבע"פ, ואח"כ שיבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו והיאך יוצא האסור והמותר והוא הנקרא גמרא. ובשולחן ערוך הרב כותב בצורה יותר בהירה, שחייב ללמוד כל ההלכות הפסוקות של כל התורה כולה. ודאי שטוב ללמוד זוהר, וללמוד משנה, וללמוד תהילים ומעלות רבה ומרובה; אבל ללמוד הלכה למעשה, ולדעת את המעשה אשר יעשו קודם לכל הלימודים כולם. וכך כותב שם בהמשך דבריו שלימוד ההלכות קודם לכל הלימודים כולם ועם הטעמים שלהם. ואמרו חכמי האמת בשער הגלגולים, שהנשמה של האדם מתגלגלת עד שיקיים את כל תרי"ג המצוות. ואיך אדם יכול לקיים תרי"ג מצוות? בדיבור במעשה ובמחשבה, וזה על ידי לימוד ההלכה הפסוקה ואיך נפתקה. לא לחינם אמרו חז"ל שכל השונה הלכות בכל יום מובטח בו שהוא בן העולם הבא, שלימוד ההלכות מעלתה חשובה מאוד ומביאה את האדם לחיי העולם הבא.

חיוב קביעת עתים הוא בכל שעה

בשו"ע כותב מרן (הלכות ברכות התורה סי' מז סעי' ה') "ברכות התורה אקב"ו על דברי תורה, והערב נא וכו', ואשר בחר בנו". וכך אנחנו מברכים היום שלש ברכות בברכות התורה בכל יום. והמקור מדברי הגמרא (ברכות יא.): "מאי מברך א"ר יהודה אמר שמואל אשר קדשנו במצותיו

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בלק - תשנ"ז - מאת מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

טעם לכך שהביא הרמב"ם שני פסוקים ועל פי זה מבואר באר היטב מדוע הרמב"ם הביא את שני הפסוקים. שכן יאמר אדם שמהפסוק של והגית בו יומם ולילה לומדים שצריכים ללמוד כל היום. שמא יאמר האדם שילמד תהילים כל היום, ויקרא יענך ה' ביום צרה 25 פעם ושוב חלילה כל היום, לזה אמר שאמנם החיוב של זמן הלימוד הוא למשך כל היום, אבל מהות הלימוד הוא דוקא דברים שצריכים לדעתם כדי לשמור ולעשות. שהדבר הראשון שצריכים ושואלים אותי מה עליהם ללמוד, אם גמרא זו או זו, ואני אומר להם שקודם כל ללמוד שו"ע או"ח בלי שום מפרש אלא לשון מרן רמ"א. ואח"כ תלמדו מפרשים. וזאת מפני שאם בתחילה יגשו ללמוד מפרשים ימשכו אחרי הסברות של כל שיטה ויפלטו ויתעמקו בהם הרבה, ובינתיים עובר הזמן ואין הם יודעים ליטול ידיים כהלכה ולאכול כהלכה וכו'.

חיוב הנשים לידעת הלכות הקשורות אליהן

גם לנשים השו"ע הקדיש סעיף מיוחד שחייבות ההלכות הנהוגות אצלן. למשל בישול החמין וכמו שהבן איש חי אומר שטוב לומר על דבר מסויים שהוא לכבוד שבת קודש, או דיני הטמנה ושהייה, גם הלכות דם או בשר בחלב, וכי אלו נוגעים לבעל, וכי יודע מה כלי בו יומו או לא, וכן האם היא מתעסק בנייני הבישולים בשבת, כל אלו ההלכות נוגעות לאשה דוקא. ועוד יש הלכות הפרשת חלה, ועוד ענייני נשים וכו'. ועל כן גם האשה מברכת ברכות התורה.

אם הבנים שמחה

פעם אמרתי דרך מליצה על הפסוק אם הבנים שמחה. כתוב אם הבנים, כלומר לפחות שני בנים, למה? שהרי אם אין לה בנים אז יש לה חלק בלימוד התורה של בעלה אז יש שוויון זכויות שלו יש חצי ולה יש חצי. אבל אם יש לה גם בנים, אז יש לה חצי של בעלה וחצי של כל בן אז היא יותר ממנו, אז היא שמחה. והקב"ה משלים לאדם שלומד תורה מתוך שמחה עוד חצי על לימודו, לכן אם יש לה בן אחד, גם יכולה לכל היותר להיות בשוויון במידה והוא לומד מתוך שמחה שאז יש לה חצי שלו, וחצי של בנה, ולבעלה יש חצי נוסף גם כן בזכות לימוד התורה שלו, הרי שלכל אחד יש חלק שלם. אבל אם יש לה שני בנים, לעולם חלקה גדול יותר שהרי יש לה אחד וחצי, ולו יש במקרה הטוב חלק שלם.

אי אפשר ליטול את מקור החיות של עם ישראל

התורה כותבת בפרשה (דברים כ"ג ו') "ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך". שואלים על זה חז"ל בגמרא (סנהדרין ק"ה): מדוע כתוב שהפך ה' את הקללה לברכה בלשון יחיד, ולא כתבה התורה שהפך את הקללות שלו לברכות בלשון רבים? מכאן דרש רבי אבא בר כהנא שכולם חזרו לקללה, כלומר, שכל ברכותיו של אותו רשע הפכו לקללה כמו שהיתה כונתו מתחילה, חוץ מברכה אחת, "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל". והוא מה שהתורה כותבת בלשון יחיד, שרק קללה אחת נהפכה לברכה לדורות. וזהו שהגמרא אומרת שם "אמר רבי יוחנן מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו, ביקש לומר שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות ימה טובו אוהליך יעקב".

הקב"ה ראה שרצה אותו רשע לנתק את עם ישראל מהחיים שלו, מלימוד התורה שלו, הפך לו את מזימתו ואמר לו לומר דוקא את ההפך. ולא עוד, אלא שאת הפסוק הזה אומרים כל בוקר בכניסתנו לבית הכנסת. ומבאר ה"אור החיים הקדוש" (במדבר כג, ה' ד"ה "ולפי") הוא אדם מובהק בכיעור ותיעוב ושיוקץ, והדברים מצד עצמם הם דברי קודש, ואיך יוכל אדם טמא כזה לומר דברים קדושים אלו? אלא, אומר האוה"ח הק"י "לזה נתחכם ה' לעשות תיקון לדבר קדושה לבד תעבור במבוי מטונף, ועשה מה מחיצה בין הכח המדבר והדיבור עצמו ובין פי החזיר, וזהו אותו ה'ידבר' ששם הקב"ה בפיו. כלומר שלקח צינור פלסטיק ושם בתוך פיו שאז התורה יצאה נקייה ללא טומאה. וכל זה עשה הקב"ה ללמד את כל אוה"ע שאין אפשרות ליטול מעם ישראל את מקור חיותם.

גדולה מחיוב לחזור ולברך, ואם כן בברכות התורה שחשובות ביותר וצריך ליהרהר בהם מאוד, מדוע שלא נחזור לברך אחרי הפסקה גדולה. למשל אם קם אדם בבוקר ומתפלל עם הַנֶּץ החמה ואחרי התפלה קורא חק לישראל, ואחר כך הולך לעבודתו. ומובן ששם נוהג על פי כל כללי ההלכה המלוים את העובדים ואת המעבידים, ואחר כך חוזר בערב אחרי הפסקה גדולה. ולכאורה מדוע שלא יחזור לברך, ומדוע שלא נחשיבו להפסק. גם בבית הכסא מרן פסק שלא נחשב להפסק מלימוד התורה שלו ולא צריך לחזור ולברך. ולכאורה מה זה שונה מתפילין, שהדין שיש בהם הפסק והסח הדעת על ידי הפסקה גדולה. למשל אדם שחלץ תפילין ונכנס לבית הכסא, מעיקר הדין צריך לחזור ולברך, ומה שלא מברכים אינו אלא בגלל חומרה, ובאמת מברכים רק בלי שם ומלכות. ומתוך הבי"י שבשינה מרחץ ובית הכסא אין הפסק מכיון שגם הישן או הנכנס לבית הכסא עדיין נמצא בתורה ואין הוא מתנתק חלילה ממנה. שכן בשינה לא הולכים לישון כבהמות אלא בני אברהם יצחק ויעקב אהנו ויש לנו נשמה, אהנו הולכים לישון עם דברי תורה, עם קריאת שמע, וגם יש הלכות מיוחדות לשינה כיצד צריכים לישון אם על צד ימין או על צד שמאל, ואסור לישון בכל מיני צורות והכל על פי ההלכה והתורה. גם בהליכתו לבית הכסא יש הלכות מיוחדות, למשל באיזה יד לקנות ובאיזה אצבע ועוד כהנה. ואמנם אסור להרהר בדברי תורה, אבל הנחה של מצוה זה לא הרהור אלא זה מצוה, ואתה מקיים את המצוה. אם כי יוצא שאין לנו התנתקות מהתורה גם בבית הכסא או בשינה ואותו הדבר גם במרחץ.

והגית בו יומם ולילה / או לילה

והנה כל זה טוב לבית המרחץ, בית הכסא, ושינה. אבל מה עם הליכתו לעבודה שם יש באמת הפסקה גדולה מאז עוזבו את הלימוד הקבוע שלו בבוקר? וניתן לבאר את הדבר על פי ההבנה בחיוב לימוד התורה. אפשר ללמוד שיש חיוב על האדם ללמוד 24 שעות בכל יום ויום וזהו שכתוב והגית בו יומם ולילה. ומה שמפסיקים כדי לישון, או ללכת לבית הכסא או להתרחץ וכן כדי לעבוד, אין זה זמן פטור מלימוד התורה, שכן אין זמן ואין שום גורם שפוסט לימוד תורה, אלא מה שהולך לעבוד זה משום שצריך פרנסה, וכן ההלכה לנוחיות או לבית המרחץ היא הכרח אבל לא הפסק. ובאמת גם שם יש מצוות והלכות המלוות אותו ואין זה אלא הפסק בין תורה לתורה. או אפשר ללמוד שאין חיוב ללמוד 24 שעות, אלא בבוקר אחרי התפלה קובע עתים לתורה, ובערב בין מנחה לערבית גם צריך לקבוע עתים לתורה, שכן כתוב והגית בו יומם שזה בבוקר, ולילה שזה בערב, ותו לא. ובמשך היום אין לי בכלל חיוב ללמוד ואני חופשי מאותו חיוב של לימוד התורה. ובדבר זה נחלקו הפוסקים שיש הלומדים שהחיוב של האדם הוא למשך כל היום ללא הפסק, ויש הלומדים שהחיוב הוא רק בבוקר ובערב ותו לא. ואפשר לומר שנחלקו איך לדרוש את הפסוק של והגית בו יומם ולילה. למי שאומר שהחיוב הוא 24 שעות, הוא"ו של ויהגית הוא וא"ו החיבור שהחיוב הוא ליום ודם ללילה כאחד, וברצף אחד. ומי שלומד שהחיוב הוא בבוקר ובערב, הוא לומד שהוא"ו של ויהגית הוא לא חיבור אלא או קאמר. כלומר שהמצווה להגות בתורה או יומם או לילה. וצריך לומר שמי שאומר שאין לחזור ולברך אחרי יום עבודה וכד' זה מפני שהוא לומד שחיוב התורה הוא ללא הפסקה ואין שום הפסק בלימודו. אבל מי שאומר שצריך לחזור ולברך זה מפני שהוא לומד שאין חיוב רציף, ואם כן כשיחזור ללימודו לעת ערב יצטרך לחזור ולברך כי עכשו זה לו מצוה חדשה וחיוב חדש.

בני הישיבות הלומדים ברצף

ובאמת בני הישיבות שהם העידית דעידית, לומדים כל היום ללא הפסקה ומתייגעים בתורה ללא הרף. ואני מכיר ראש ישיבה שהנהיג את הבחורים שגם ביושם סביב שולחן האוכל בארוחות, שצריכים לומר דברי תורה על השולחן כדי שלא תהיה להם שום התנתקות חלילה מלימוד התורה. ואלו הם לנו לדוגמה ולמופת לדנין זה שלא צריכים לחזור ולברך לכל הדיעות שאין להם רגע בלי תורה. וזהו מה שכותב בט"ז שאין לאדם אף רגע של הסח הדעת שהרי חייב כל היום בלימוד התורה בגלל הפסוק של והגית בו יומם ולילה.

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בלק - תשנ"ז - מאת מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

(לסיום ברכת הרב לכל הקהל הנמצאים ולמאזינים ולצופים).

מראי מקומות

- שמות, ל"ט - ל"ג, מ"ג.
- רש"י שם ד"ה "ויברך אותם" על פי דברי המדרש במדבר"ר י"ב ט.
- ישעיה נב, ח.
- מגילה יד.
- מגילה ב' ג'.
- רש"י ד"ה "מנצפ"ך".
- רש"י ד"ה "צופים אמרום".
- עיין רש"י שם ד"ה "בנס".
- שבת קד. ד"ה "גרועי".
- הגר"א על הבכיה על חורבן בית המקדש (?).

- כף החיים בהלכות תפלה - בן איש חי - וכך משמע מדברי הבית יוסף.
- רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א' הלכה א', ג', ו-ח'.
- שולחן ערוך אורח חיים קנה סעיף א'.
- שם רלח סעיף א' וב'.
- משנה ברורה סעיף ד'.
- שולחן ערוך ר"צ ב'.

סדר הלימוד

- רמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"א הלכה י"א.
- שו"ע יורה דעה רמו סעיף ד'.
- מון בהלכות ברכות התורה ס"י מז סע' ה'.
- גמרא ברכות יא.
- ובתוס' שם ד"ה "שכבר".
- משנה פ"א דפאה.
- מון או"ח ס"י מז סע' ט'.
- מ"ב שם סעיף יח.
- שו"ע או"ח מז סע' ג'.
- שם סע' ד'.
- הט"ז שם סעיף ב'.
- הט"ז שם על סע"ד ד"ה ה"ה בסוף דבריו "כי ליכא".
- בן איש חי פרשת וישב שנה ראשונה הלכה יב.

שולחן ערוך שם סע' י'.

בפרשה דברים כ"ג ו'.

גמרא סנהדרין ק"ה :.

ה"אור החיים הקדוש" במדבר כג, ה' ד"ה "ולפני".

ה"אור החיים הקדוש" במדבר כד, ה'.

הגמרא בבא בתרא ס' .

רש"י שם ד"ה "מה טובו".

האוה"ח הק' שם ד"ה 'אראנו'.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

תורה שייכת לקובעי עתים ולבני התורה

על פסוק זה של "מה טובו" מבאר האוה"ח הק' (במדבר כד, ה') "פירוש, לפי שיש בישראל כת שקובעים עתים לתורה, וכת שעוסקים בה יתד התקועה, כנגד בעלי עתים אמר מה טובו אוהליך יעקב וכו'". יש בעלי בתים הקובעים עתים ללמוד תורה, ויש בני תורה הממיתים עצמם עליה כיתד התקועה, ובס"ה התורה שייכת לכולם, שכן גם על אלו וגם על אלו הקב"ה נתן דבור מיוחד בפיו לברכם. תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב. אין שום זכות לומר שהתורה שלי ולא שלו, ואי אפשר לומר שבגלל שלמדתי תורה חייבים לפסוק כמוני, וכמו כן אסור לבעל הבית להתפאר על זה שתומך בבני תורה, ואסור לבן תורה להתפאר כלפי בעל הבית לומר לו אני לומד תורה ואתה לא. וכן אין לבן תורה לומר שהוא יותר חשוב כי הוא לומד בשיבה יותר טובה מהשני. בלעם רצה לתפוס את ישראל בנקודת התורפה הזאת ולקעקע את המיוחדות הזאת של ישראל יש גם אוהלים שהם בעלי הבתים שקובעים עתים, משכנות שהם בני התורה שהם כיתד תקועה, אבל אנחנו אומרים שיהיו לנו קובעי עתים וגם לומדי תורה. וזהו שהפכה הקללה לברכה.

פתחים לא מכוונים שלא יקנאו ותו לא

רש"י הביא את דברי הגמרא (בבא בתרא ס'). מה זה מה טובו אוהליך יעקב (ד"ה "מה טובו") "על שראה פתחיהם שאינם מכוונים זה מול זה". כלומר שהתפעל בלעם מכך שפתח אהלו של זה לא כנגד פתחו של שכנו, אלא כל אחד לצד אחר. וצריכים לבאר, שמה שהפתחים לא מכוונים, אין זה מעלה מצד זה שכל אחד חי את חייו לעצמו, שאין זה אלא חסרון, שהרי בכך לא רואים האחד את צרתו של חברו. עודנו זוכרים את התקופה שהיו חיים בחדר בבית והנוחיות היתה בחוץ, וגם המטבח היה בחוץ. כשהיתה אשה חולה, מיד השכנות הרגישו בזה שהרי לא ראו אותה יוצאת באותו היום, והיו נכנסות אליה לעזור לה עם הילדים ועם החזקת הבית בכל מה שיכלו. היום יש פלדלת מברזל שחוצצת לחלוטין את האחד מהשני, ויכולה אשה להיות ח"ו חולה בבית או ילד חולה בבית, ועוברים ליד ביתה מבלי להרגיש בצרתה כלל. מה שהפתחים לא היו מכוונים, היתה מעלה לעניין שאין האחד מקנא במה שיש לשני, שהוא לא רואה את חפציו וכליו מולו כל היום. את זה צריכים ללמוד מאותה המעלה שהיתהלעם ישראל במדבר, אבל בודאי שצריכים לתמוך ולעזור אחד לשני.

כנגד שני קיצים דבר הכתוב

כשנפרד בלעם מבלק ונשא את משליו אומר בדבריו " אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב וכו' " מבאר האוה"ח הק' (שם ד"ה אראנו) "כל הנבואה במלך המשיח נאמרה". ומתבאר על פי דברי הגמרא (סנהדרין צח). "אמר רבי אלכסנדר רבי יהושע בן לוי רמי כתיב בעתה וכתוב אחישנה - זכו אחישנה לא זכו בעתה". אומר האוה"ח הק' "כנגד שני קיצים אלו דבר הכתוב, כנגד אם זכו אמר אראנו וכו' וכנגד קץ בעתה אמר אשורנו וכו'". יש גאולה שבאה על ידי גדולי ישראל שבזכותם ותפלתם הקב"ה גואל את ישראל. ונצרכים לזכותם של הצדיקים אם אין לישראל מספיק זכויות מצד עצמם, וזהו בעתה. ואם יש בעם ישראל זכויות רבות שיכולות להביא את הגאולה זהו אחישנה. ולכאורה איך אפשר לומר שאם הקב"ה קובע זמן לגאולה איך אפשר להחיש ולשנות את אותו הזמן? אלא שכבר מצאנו שהקב"ה הבטיח לאברהם בברית בין הבתרים שעם ישראל יהיו במצרים ארבע מאות שנה, ואף על פי כן יצאו אחרי מאתים ועשר שנים. וזאת משום שעשה הקב"ה על פי חשבון, גם לגאולה הסופית אנחנו לא צריכים ללמד את הקב"ה מה ואיך לעשות, אבל בודאי שהוא יכול להחיש את הזמן אף על פי שזה קודם לזמן המתוכנן.

בעתה זה קביעת עתים

הלילה שנפתח שיעור חשוב זה ובאים אנשים וקובעים לתורה, אפשר ללמד סגוריה על עם ישראל. בעתה, פירושו שקובעים עתים לתורה, ואם כן אדם הבעתה כבר קיימנו על ידי שקבענו עתים לתורה, ואם כן יכולים לזכות לאחישנה. והיה רצון שזוכה שהקב"ה יגאל אותנו גאולה שלמה ומהר.

